

5000013546,9

COBISS e

OSREDNJA KNJ. CELJE

RUDAR

četrtek, 2. december 1993, številka 9

Volja drži svet pokonci in ga rine naprej. Kje bi šele bil človek, če bi neprestano ne hotel nekaj več, več kot na prvi pogled izgleda, da zmore?!

Volja nas drži pokonci vsak dan vse življenje. Malo je je potrebne za vsakdanje opravke, več, zelo veliko za dosego velikih ciljev. Z veliko volje opravimo težko delo, prilezemo na vrh gore, opravimo izpit, premagamo težave, bolezen.

Čisto posebna volja je potrebna za nasmeh, prijazno besedo, dobro misel, pogovor, pomoč. Te volje je med ljudmi najmanj. A kdor si z njo odpira vrata do srca človeka, je bogat.

Prav gotovo vsi ljudje nismo enako sposobni, ne psihično, ne fizično. A vsi zmoremo več, kot si mislimo o sebi, da zmoremo. "Hočem je polovica morem" pravi ruski pregovor. Kadar nekaj hočemo narediti, je ni ovire, ki bi nam to preprečila. To je tisti hočem, ki ga vsak dan slišijo starši od svojih otrok. In pravijo, da je otrok trmast. Pri otrocih trma, pri odraslih volja.

VOLJA DÁ IME DEJANJU

Prav gotovo imamo v našem podjetju volje veliko. Kako bi sicer bili med najsodobnejšimi premo-govniki v svetu, kako bi sicer uspešno opravljali de-

lovne obveznosti, s katerimi to lovoriko potrjujemo, in kako bi se spopadali z vsakodnevnimi težavami, ko je treba za naše delo dobiti plačilo. Vsak, ki pri svojem delu naredi tisto, kar mora in tisto, kar hoče, je za to naredil največ.

Volja je nalezljiva kot prehlad. Kdor dela z voljo, žanje rezultate, uspehe. In če je uspelo njemu, zakaj ne bi tudi meni? Kajti tistemu, ki hoče, ni nič pretežko. Delo, ki ga opravimo z voljo, nas razveseli, opravljeno delo, v katerega smo vložili veliko svojega truda, znanja in volje, je vredno več.

Zato volja da ime dejanjem. Naj ga vsak dan daje tudi vašim.

Diana Janežič

DOGODKI

IZOBRAŽEVANJE SE NIKOLI NE NEHA...

V torek, 9. novembra letos, je v.d. predsednika poslovnega odbora RLV mag. Franc Žerdin na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani uspešno zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom "Metodologija izdelave optimalnega dolgoročnega plana proizvodnje v rudnikih z jamskim načinom eksploatacije". S tem je pridobil naziv doktorja rudarskih znanosti. Mnogim čestitkam, ki jih je dr. Žerdin prejel ob tej priložnosti, se pridružuje tudi naše uredništvo! Seveda pa smo se takoj najavili tudi za krajši razgovor!

Rudar: Kaj za vas pomeni pridobitev naziva doktor rudarskih znanosti?

Dr. Žerdin: "Naziv doktorja rudarskih znanosti pomeni na eni strani čast, na drugi pa večjo odgovornost do premo-govniške stroke, do slovenskih premo-govnikov, v komuniciranju z rudarskimi in drugimi strokovnjaki. Sicer sam po sebi naziv ne pomeni ničesar. Kot je bilo treba veliko delati, da sem do naziva prišel, tako bo treba veliko delati, da ta naziv uveljavim in potrdim doma in v svetu. Menim, da je s pridobitvijo tega naziva, ki glasi na moje ime, veliko pridobil tudi RLV, saj je na ta način rudarska in druga stroka priznala, da je strokovno delo v našem premo-govniku na zelo visokem nivoju."

Če v RLV ne bi delali, tako kot delamo in če ne bi imel takšnih sodelavcev, kot jih imam, do zagovora doktorske disertacije najbrž še lep čas ne bi prišel. Tako pa sem v kolektivu, na rudarskem inštitutu, v učiteljih, ki sem jih imel v življenju, imel veliko opore, pomoči in sem lahko strokovno delal.

Rad bi, da bi ta moj uspeh spodbudil tudi moje mlajše kolege, da bi znanje, ki ga imajo, začeli vnovčevati, pa ne v strogo denarnem smislu. Tega znanja je namreč v našem podjetju zelo veliko, vendar ga znamo bolj čuvati zase, kot ponuditi navzen. Ne znamo se potrjevati z njim in ne znamo ga ponuditi tistim, ki bi ga želeli imeti in ga tudi plačati. Posebej prodajati znanja pri nas ne znamo; kot bi nas težila tradicionalna rudarska skromnost, po kateri moramo vse, kar dajemo drugim, dajati zastonj."

Rudar: Kakšno pa je vaše mnenje o pridobivanju znanja, ki ga omogoča podjetje svojim delavcem?

Dr. Žerdin: "Človekova kariera v smislu zorenja se po mojem mnenju konča tisti trenutek, ko se človek zadovolji z doseženim nivojem znanja. V vsakem človeku, ne glede na to, kje je zaposlen in kakšno delo opravlja, mora biti želja, da znanje preverja, ga izpopolnjuje, dograjuje. To se nikoli ne sme nehati. Tudi živl-

jenje je neprestan tok, ki dodaja izkušnje, spoznanja, nove trenutke. Tudi v privatnem življenju, v družini, se prilagajamo, izobražujemo. Na strokovnem področju pa je to nujna. Na eni strani nas v to sili konkurenca, na drugi pa je treba dograjevati postopke dela, medsebojne odnose, ekonomske odnose... Obstati na nekem nivoju je pogubno za človeka in za podjetje. Treba si je postaviti realno visoke cilje, z njimi pa se prisilimo, da jih skušamo doseči. Iz tega potem izvira želja po izobraževanju. V podjetju pa moramo znati takšnim željam prisluhniti, jih selekcionirati, da bodo optimalno uporabljene."

Zelo podpiram omogočanje izobraževanja delavcev, tudi v okviru službe, tako da k temu nekaj finančno prispeva tudi podjetje. Seveda pa ima primarno nalogo tisti, ki želi nekaj doseči, kajti vsega denarja in časa podjetje ne more prispevati."

Jaz nisem izhajal iz tega, da mi mora izobraževanje omogočiti podjetje in nisem gradil na tem. Vsekakor pa mi je podjetje veliko pomagalo, saj so mi sodelavci računalniško obdelovali podatke, lahko sem v nalogi uporabljal podatke podjetja, potoval sem v Ljubljano in še kam, kjer sem spoznaval stvari, ki sem jih potreboval. Nenazadnje je tu moralna podpora sodelavcev, ki veliko pomeni!"

Rudar: Pridobitev takega strokovnega naslova je za človeka velik dosežek, prelomnica. Kako bo vplivala na vaše delo v.d. predsednika poslovnega odbora?

Dr. Žerdin: "Vsebina mojega dela se v kolektivu najbrž ne bo nič spremenila. Pri svojem delu bom še naprej vztrajal pri odločitvah, ki bodo posledica optimalnega tehničnega dela. Želim si, da bi te odločitve bile tudi posledica optimalnega ekonomskega dela. Pričakujem, da se bodo razmere v energetiki in nasploh v slovenskem gospodarstvu uredile tako daleč, da bomo lahko sprejemali tudi ekonomske odločitve. Danes temu ni tako in namen moje doktorske disertacije je bil, da bi na osnovi optimiranja posameznih tehničnih

dr. Franc Žerdin, dipl. inž. rud.

parametrov, na osnovi optimiranja svojih odločitev bilo možno prevesti celotno naše gospodarjenje v RLV in v vseh drugih premo-govnikov na tehnično in ekonomsko optimalno. Upam, da me bodo sodelavci pri tem podpri, da bomo v naslednjih mesecih in letih delali skladno s postavljenimi cilji v doktorski disertaciji."

Rudar: Čutite zdaj olajšanje, ko ste zaključili neko zelo delovno, napeto obdobje?

Dr. Žerdin: "Pravzaprav še ne! Prav v tem času sem bil močno vpet v zagotavljanje denarja za oktobrsko plačo... Veliko breme pa je padlo z mene, kajti zdaj nimam več občutka, da sem nekaj še dolžan storiti. Pri takšnem delu si je namreč treba čas zelo racionalno razporediti, predvsem prosti čas. Pravo olajšanje bo šele prišlo..."

Sploh pa se s tem moje izobraževanje ni končalo, mora se nadaljevati, kajti veliko je še stvari, ki jih ne obvladam. S pridobitvijo višje stopnje izobrazbe se šele prav zaveš, česa vsega še ne veš, ne znaš."

DOGODKI - PROIZVODNJA

Proizvodnja

KAKO DO KONCA LETA?

Letošnji proizvodni načrt je naredil nemalo preglavic tistim, ki so ga pripravili in ki na osnovi njegovih postavk za vsak dan, teden in mesec prikazujejo, kako uspešni smo bili pri delu. Načrt je bil zastavljen dobro. V celem letu 1993 pa ga je bilo treba tolikokrat spremeniti, da je bil izračun posameznih parametrov proizvodnje težak.

Koliko premoga bomo odkopali še letos in kako bomo delali do konca leta, je povedal vodja rudarske priprave dela Marjan Hudej, dipl. inž. rudarstva: "Do petka, 26. novembra, smo v RLV opravili 215 delovnih dni in odkopali 3 milijone 670.000 ton premoga. Količino premoga, odkopano v jami Škale v času okvare izvoznega stroja GHH, smo upoštevali kot enodnevno proizvodnjo v RLV. S prostimi dnevi, ki smo jih imeli prvi teden v novembru, smo takratno nadplansko proizvodnjo znižali s 120.000 ton na 60.000 ton premoga.

Za potrebe odjemalcev našega premoga je potrebno letos odkopati okrog 3 milijone 950.000 ton premoga. Ocenjujemo, da lahko takšno proizvodnjo dosežemo do 24. decembra. Zato v dneh po Božiču ne bo

potrebno obratovati.

Do konca novembra bomo pridobili približno 3 milijone 700.000 ton premoga; v decembru naj bi torej odkopali še 250.000 ton ali dobrih 14.000 ton na dan. S končnim letnim rezultatom bomo lahko povsem zadovoljni, saj bomo kljub velikemu zmanjšanju delovnih dni - 235 v celem letu - dosegli odkop približno 1000 ton na zaposlenega na leto.

V decembru bomo imeli poleg redne proizvodnje tudi veliko aktivnosti, povezanih s premeščanjem odkopne opreme na novo pripravljene lokacije. Te aktivnosti bodo največje v jami Škale, kjer bomo 1. decembra zaključili odkopavanje na visokoproduktivnem odkopu k. +85 SR in do konca leta opremo prestavili na etažo k. +147.

Odkop na tej, 115 metrov široki etaži, bo pričel obratovati po novoletnih praznikih.

Osrednja aktivnost v decembru je namenjena pripravi odkopa B-5b, kjer bomo poskušali zapolnjevati prostor za odkopom, z namenom da bi utrdili strop za nižje ležečo etažo. S tem poskusom želimo pridobiti osnove za odkopavanje severozahodnega predela jame Preloge.

V jami Pesje bomo 1. decembra pričeli z montažo odkopa E na etaži k. +40 in jo zaključili do 17. decembra. V primeru večjih potreb po premogu bo ta odkop začel obratovati še letos.

V jami Preloge bo potekala proizvodnja na obeh odkopih.

V tem času zaključujemo tudi aktivnosti za pripravo letnega delovnega načrta za leto 1994. Osnove zanj so zapisane v osnutku elektroenergetske bilance. Pripravili smo predlog plana, ki predvideva odkop 4 milijone ton premoga iz povprečno 506 m dolge odkopne fronte. Vsekakor pa se bomo morali tudi prihodnje leto, tako kot zadnjih nekaj let, prilagajati razmeram v energetiki. Zato smo predvideli možnost spreminjanja obsega proizvodnje za +5%."

Kadrovsko-splošni sektor

Z OBISKA NA NIZOZEMSKEM

Evropska fundacija Tempus v Sloveniji organizira intenzivni tečaj HRM (Human Resource Management Course), kar bi po naše nekako pomenilo "upravljanje s človeškim faktorjem (v organizacijah)". Med 16 udeleženci intenzivnega tritedenskega tečaja iz Slovenije sem bil tudi jaz. V programu, ki ga v celoti financira Evropska skupnost, je bil konec septembra tudi obisk holandskih podjetij.

V našem podjetju teče eden najpomembnejših projektov s splošno-kadrovskega področja, ki se imenuje "razvoj kadrov". V njegovem okviru dajemo še posebno težo spreminjanju vloge vodij na vseh nivojih. Namen je približati se liku vodje, ki ni več le dober strokovnjak ali tisti, ki ima največ "moči" ali tisti, ki ima najboljše odnose s sodelavci. Naša vizija vodje je integracija omenjenih treh vidikov, saj le celovito razvit vodja lahko uspešno vodi in razvija svoje sodelavce.

"Projekt za razvoj vodij" bo vodje vključeval v izobraževanje po metodi izkustvenega učenja. S primeri iz lastnega okolja jim bodo posredovane teme:

- vodenje s pomočjo ciljev,
- ugotavljanje uspešnosti ter
- vodenje letnega razgovora.

Razen osvajanja konkretnih znanj, je cilj projekta lastno spreminjanje vodij in v nadaljevanju spreminjanje odnosov, klime in kulture podjetja.

Naši holandski gostitelji so bili študentje dr. Petra Campa, ki vodi intenzivni tečaj HRM, in so nam pripravili ogled firme, kjer so zaposleni. Posebej zame in za kolegico iz Slovenskih železnic so pripravili predstavitev in diskusije v firmah, kjer imajo izkušnje z vsebinami, ki sem jih na kratko predstavil zgoraj. Tako smo obiskali štiri konzultantske firme, zavarovalnico, oddelek Ministrstva za finance v Den Haagu, državni policijski izobraževalni inštitut, vodstvo holandskih železnic, Nissan ter Bavaria pivovarno. Razen zadnjega so bili obiski zelo naporni, umik natpan, tako da smo se kljub prijaznim povabilom, da še

ostanemo kakšen dan, po tednu dni vrnili domov.

Ocenjujem, da je bil obisk strokovno zelo koristen. Dobili smo mnogo idej, praktičnih nasvetov v zvezi z našimi projekti, materialov... Utrdil pa nas je tudi v prepričanju, da ni samo ene prave poti v pristopu do ljudi v firmah in da smo jim strokovno marsikje dorasli ter enakovredni partnerji. Naš zaostanek se kaže predvsem pri pomanjkanju tradicije v privatnem lastništvu ter neizdelani zakonodaji na vseh nivojih.

Velik del Nizozemske leži pod nivojem morske gladine; zato ima ta ravninska dežela ogromno vode. Kamor pogledaš vidiš reko, kanal ali vsaj vodni jarek. Vtis je name napravilo veliko število goved, ki se pase vsepovsod po travnikih in (avto)cestah in ki se mi je kar zasmililo zaradi vse mokrote na tleh in izpod neba.

Kljub temu da so majhni, Holandci niso zaprti do drugih kultur. So prijazni ljudje, s katerimi Slovenci delimo usodo majhnosti, ki pa je lahko tudi lepa, če jo bomo znali izkoristiti, tako kot so jo oni.

Janko Mijoč, dipl. psih.

RUDAR

VODNJAK

Akcija čiščenja grajskih vodnjakov

ZAKLADA NI BILO, OSTALE SO IZKUŠNJE

Letošnje leto je na velenjskem gradu minilo v čiščenju grajskih vodnjakov. Vodstvo Muzeja Velenje se je namreč odločilo, da bo v sodelovanju z RLV pregledalo in očistilo oba grajska vodnjaka, notanjega na grajskem dvorišču in zunanjšega izven obzidja. Morda se nestrokovnjaku zdi takšno delo predvsem zanimivo in šele nato strokovno zahtevno, pa je vendarle bilo najprej takšno.

Zato so se rudniški strokovnjaki na čiščenje grajskih vodnjakov temeljito pripravili in se ga nato resno lotili. Izdelana je bila projektna dokumentacija za oba vodnjaka; odgovorni vodja celotnega projekta je bil mag. Boris Salobir, samostojni projektanti pa: za elektro strojni del projekta za čiščenje notranjega vodnjaka Pavle Skornšek, dipl.inž.stroj., in Edo Hojan, dipl.inž.el., ter za zunanji vodnjak Rajko Pirnat, dipl. inž. stroj., in Miran Penšek, inž. el. Strojne naprave sta projektirala Damijan Kanduti in Primož Stmiša. Izvajanje del je prevzel obrat Klasirnica pod vodstvom Marjana Lampreta, dipl. inž. rud., ki je pri vsem opravil levji delež. V akciji so pomagali tudi speleologi.

Prva akcija - čiščenje notranjega vodnjaka - je stekla 16. avgusta in bila po šestih dneh že tudi sklenjena. Ugotovitve: vodnjak je bil zgrajen v 13.

stoletju in je v bistvu cisterna... končna globina je 12,1 m...vodnjak je v dobrem stanju...dno je trdna skala... dotoki vode so kapnica, stalna količina vode je okrog 3 m³...Najdbe je popisalo vodstvo muzeja, so zanemarljive vrednosti; človeških ostankov, orožja in streliva ni bilo.

Druga akcija - čiščenje zunanjšega vodnjaka - se je začela 18. oktobra in bila končana 25. oktobra. Ugotovitve: vodnjak je star okoli 300 let in je bil zadnjih 20 let pokrit z armirano betonsko ploščo...globina vodnjaka je 48,5 m in je na nadmorski višini 394,0 m, kar pomeni, da ne doseže nivoja Starega trga pod gradom... dno je skalnato, dotok vode v vodnjak je hiter in dosega 5 m³ na dan... Arheološke najdbe so zanemarljive, človeških ostankov, orožja in streliva ni bilo.

Obe čiščenji sta pomembni predvsem zato, ker sta sedaj oba vodnjaka spet pripravljena za opravljanje svoje osnovne funkcije - hranjenje in zajemanje vode,

poleg tega pa smo z njima obnovili in ohranili del kulturne dediščine. Akcija je vsem, ki so pri njeni pripravi in izvedbi sodelovali, dala dragoceno znanje in izkušnje za opravljanje podobnih del. Zato je bil kar na mestu predlog, da bi akcijo čiščenja in sanacije vodnjakov razširili in vodili kot državno kampanijo, ki bi jo podprli min-

nanji grajski vodnjak je bistveno globlji od notranjega - predvidevali smo globino 58 metrov, izkazalo pa se je, da je 10 metrov krajši. Tako tudi ne sega pod dno Starega trga, kot se je govorilo. V njem nismo našli nič bistvenega. Čiščenje je bilo tehnično zahtevnejše zato, ker smo morali poskrbeti za vse varnostne ukrepe.

Kdo se bo upal v globino?

istrstvo za kulturo in kmetijstvo. Rudniški strokovnjaki so za njeno pripravo in izvedbo že usposobljeni.

Ob zaključku akcije čiščenja grajskih vodnjakov sta več o njej povedala:

Mag. Boris Salobir, odgovorni vodja projekta: "Projekt smo začeli najprej pripravljati za notranji grajski vodnjak. Predvidevali smo, da bo čiščenje notranjega grajskega vodnjaka zahtevno opravilo, kot je nasploh čiščenje vodnjakov z varnostnega vidika zahtevno delo. Zato smo se ga lotili strokovno in v skladu s predpisi, ki to urejajo. S projektantom Gabrielom Triglavom sva vzela mere notranjega vodnjaka in naredila celoten projekt za izvajanje del, s strojno in elektro službo pa načrt postrojenj, ki so pri takšnem delu potrebna. To so vitli, razdelilne omarice, razsvetljava, telefon, odvodnjevanje vodnjaka...

Nadaljevanje tega projekta je bil projekt čiščenja zunanjšega grajskega vodnjaka. Ker je bila vsa oprema na gradu, smo se odločili, da izvedemo še drugo akcijo. Zu-

za projektante je bilo to eno prvih takšnih del in z njim smo odprli pot k strokovnemu čiščenju takšnih objektov. To je z našega stališča najpomembnejše."

Tone Ravnikar, kustos muzeja na velenjskem gradu: "Tak vodnjak pomeni s svojo globino, atraktivnostjo in ne nazadnje tudi z vsemi zgodbami, ki so ga spremljale in se - na srečo - izkazale kot neresnične, popestritev ponudbe Muzeja in Velenja. Vodnjak, ki je bil do letošnje jeseni skrit očem, ker je bil

pokrit z betonsko ploščo, bo sedaj na ogled obiskovalcem gradu. Vmili mu bomo obliko vodnjaka in morda kasneje rekonstruirali tudi vetrnico, ki je še v začetku tega stoletja služila za vlečenje vode iz vodnjaka.

Zaklada v njem nismo našli in zato nismo bili prav nič razočarani. Tisti zakladi in vse drugo so bile zgodbe, ki smo jih vsi, ki na gradovih delamo ali se z njimi poklicno ukvarjamo, vajeni. Vsak grad je poln zgodb, le malo pa jih je resničnih. Zame je velik zaklad to, da je vodnjak odprt, očiščen. Vesel sem izkušenj pri čisto drugačnem delu, kot sem ga opravljal dosedaj, izkušenj pri delu z rudarji in zaradi vsega tega sem s to akcijo zelo zadovoljen.

V vodnjaku sem bil večkrat. Dobrih 26 metrov je zidan, potem pa okrogla zidana oblika preide v kvadratno, kjer je vodnjak sekan v živo skalo do globine 48 metrov. Občutki so čudoviti, predvsem pogled navzgor, ven, ko skoraj ni videti dnevne svetlobe. Spust ni nevaren in je zanimiv!"

Diana Janežič

RUDNIK IN TURIZEM

KJE JE RLV V SVETU

V Statističnem letopisu Republike Slovenije za leto 1992, ki vsebuje tudi nekatere zanimive podatke iz letne industrijske statistike Združenih narodov za leto 1989, lahko razberemo, kje je mesto slovenskega premo-govništva in našega podjetja v svetu.

Rjavni premog in lignit 1987-89 (v 1000 tonah)

Področje	1987	1988	1989
svet	1.215.570	1.228.874	1.228.911
ZDA	70.658	77.202	78.625
Kanada	28.556	32.058	31.733
Azija	78.457	72.230	75.201
nekdanja ZSSR	161.214	168.000	159.816
Evropa	834.759	835.775	835.050
Slovenija	6.465	6.343	6.296
nekdanja SFRJ	71.494	72.222	74.339
Avstrija	2.786	2.129	2.066
Grčija	44.612	48.323	51.866
ZR Nemčija	108.852	108.622	109.876
Turčija	43.527	35.962	36.000

RLV je v omenjenih letih predstavljal v Sloveniji 74%, v nekdanji Jugoslaviji 6-7% in v Evropi 0,5-0,6% skupne proizvodnje rjavega premoga in lignita.

Kriza rudarstva in premogovništva - ob napovedanem zapiranju slovenskih premogovnikov Zagorje, Kanižarica in Senovo - pa ima tudi širše razsežnosti. V Nemčiji, na primer, drag porurski premog vse bolj izpodirajo cenejši uvoženi premogi. Tona nemškega črnega premoga stane približno 200 DEM, tona črnega uvoženega premoga iz Južne Afrike ali Poljske pa le 80 DEM (tona velenjskega lignita okoli 50 DEM). Z odpusti grozijo 40-50 tisoč nemških rudarjem. Zvezna vlada se zavzema za jedrsko energijo in cenejši uvoz tujega premoga ali zemeljskega plina. Vlada je zaradi stavk in protestov že sprejela sklep o povečanju premogovniškega pšenina. Plačujejo ga porabniki električne energije. Z njim naj bi vsaj do leta 2000 premogovnikom zagotovili letno približno 7 milijard DEM - to je več, kot znaša cel slovenski državni proračun. V Sloveniji je zadnjih 15 let največji porabnik premoga elektrogospodarstvo. V zadnjih letih pa je prišlo do spremenjenih tendenc pri porabi električne energije. Tudi v Avstriji se, na primer, kaže upočasnjena rast porabe električne energije. Povpraševanje se je zlasti zmanjšalo v težki industriji oz. v livarnah.

KJE JE RLV V SLOVENIJI - Služba za konjunkturo in ekonomsko politiko Gospodarske zbornice Slovenije (SKEP) je v Gospodarskem vestniku 23. septembra letos objavila seznam 100 največjih podjetij v letu 1992. Objavljen je delež prihodkov v gospodarstvu, rang po aktivni in rang po zaposlovanju.

Na vrhu seznama je Revov Novo mesto, RLV se je uvrstil na 14. mesto med Železarno Jesenice in NE Krško. Po aktivni je RLV rangiran na 12. mesto. Med prvih 15 po prihodkih so se uvrstila še tri podjetja iz velenjske občine: na 4. mesto Gorenje GA in na 6. TE Šoštanj (po aktivni na 124. mestu!).

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE V OKTOBRU Skupno je slovensko elektrogospodarstvo proizvedlo 875 milijonov kWh električne energije, od tega hidroelektrarne 446 mio kWh (kar je 83% več, kot so načrtovali za to obdobje) in termoelektrarne 429 mio kWh (20% pod načrtovano količino). Slovenski porabniki so prevzeli 766 mio kWh, v Švico, Avstrijo in Italijo pa smo izvozili 94 mio kWh električne energije. Električne energije v oktobru nismo uvozili. /M.Ž./

Razvoj turizma v občini Velenje

OD NEGATIVNEGA K POZITIVNEMU

V Sloveniji smo se končno lotili priprave nacionalnega projekta razvoja turizma. V njem bi rada svoje mesto našla tudi občina Velenje z nosilcema turizma v njej - Rudnikom lignita Velenje in zdraviliščem Topolšica. Zato je v petek, 12. novembra, predsednik velenjske vlade Srečko Meh pripeljal na razgovor o tej temi v RLV mag. Natašo Pobega in Staneta Bizjaka, ki sta svetovalca za turizem pri ministrstvu za gospodarstvo, Jožeta Kandolfa, predsednika turistične zveze Velenje, ter Jožeta Vrtačnika in Slavka Hudarina z gospodarske zbornice Velenje.

Gotovo se čudno sliši, da je lahko premogovnik nosilec turizma v nekem okolju, toda "ljudje si rudnike vedno napačno predstavljajo in se tega najbolj zavejo, ko pridejo na ogled velenjskega premogovnika," je na začetku dejal mag. Milan Medved, vodja sektorja za raziskave in razvoj. "Bolj kot to, da je največji," je nadaljeval mag. Medved, "je pomembno, da je RLV naj sodobneje opremljen

Bo tedaj turizem "na konju"?

premogovnik v Evropi in v svetu. RLV aktivno posega v prostor, je nosilec razvoja občine in je v energetski strategiji države skupaj s TE Šoštanj našel pomembno mesto. Premogovnik dolini jemlje, izkorišča velike površine, toda celotno eksploatacijsko področje je nadzorovano, poleg tega pa tej spremenjeni podobi skušamo dati novo kvaliteto. Odločili smo se za razvoj turizma, ki naj bi se širil okoli treh jezer: Škalskega, Velenjskega in Družmirskega."

Po tej kratki predstavitvi povezave med premogovnikom in turizmom je mag. Pobega je dejala, da je stereotipna predstava o Šaleški dolini bolj negativna kot pozitivna, zato je prva naloga spreminjanje mnenja o podobi kraja, spreminjanje produktov, ki jih nudi obiskovalcem. "V RLV imate sodoben pristop k proizvodnji in razvojnim načrtom, torej je prav, da gledate sodobno tudi na okolje, kulturo, turizem. Razvitost ima danes v svetu prednost, izkoristite to! Tehnični dosežki so lahko turistična atraktivnost; nenazadnje se ne da kjerkoli videti proizvodnje v premogovniku... Svoje zanimivosti bi lahko dobro prodajali kot servis zdravilišč, ki jih je v vaši okolici kar nekaj. Sicer pa imamo v Sloveniji 16 zdravilišč, ki preraščajo v pravo zdraviliško industrijo."

Podobno je razmišljal tudi Stane Bizjak, ko je dejal, da bi v naši občini lahko izkoristili fenomen visoke tehnologije, ki je doma v RLV. To je lahko en dragocen produkt, drug pa so velike vodne površine, kajti razvojni

trendi turizma se nagibajo prav v in ob vode. "Vendar se pri tem ne zglejete preveč po drugih, skušajte biti originalni, nekaj posebnega, saj to danes mika turistice."

Kaj turistom že lahko ponudimo, je za tem povedal Martin Štajner, vodja TRC Jezero. Predstavil je ponudbo treh kompleksov turistično rekreacijskega centra Jezero: konjerejo, stadion in restavracijo Jezero z okolico.

Sogovorniki so se ob koncu strinjali, da tako kot v vsej Sloveniji, tudi v naši občini nimamo določenih ciljnih skupin, ki jim namenimo ponudbo kraja, niti nimamo prav definirane turistične produkta. Torej je prva naloga snovalcev razvoja turizma izdelava marketinškega plana. dj

Glasilu Rudar izdaja Rudnik lignita Velenje - Ureja redakcijski odbor: Diana Janežič (odgovorna urednica), Ivo Avberšek-Hans (tehnični urednik), Božena Steiner, Aca Poles, mag. Boris Salobir - Naslov uredništva RLV, Partizanska 78, 63320 Velenje, telefon 853-312, interno 18-15 - Naklada 4000 izvodov - Tiska Tiskarna Bizjak Velenje

Po mnenju Ministrstva za informiranje z dne 14.2.1992, št. 23/67-92, se glasilu Rudar šteje za izdelek iz tar. št. 3, tč. 13 Tarife prometnega davka.

INVALIDI

"ŽIVETI JE TREBA NAPREJ..."

To je zgodba o Leonu Jurkoviču, donedavnega našem sodelavcu. Leon je od 7. julija letos namreč upokojen. Bil je delavec obrata Priprave, kvalificirani rudar, član pripravke številke 3. Samo ena zgodba vseh naših sodelavcev in upokojencev bi to lahko bila. Pa je precej drugačna. Leon bo namreč januarja prihodnje leto star štiriindvajset let in je invalid.

"5. avgusta 1991 smo s prijatelji imeli piknik in proslavljali rojstni dan enega izmed njih. Bili smo v kopališču Mali Moravci, to je nedaleč stran od mojega rojstnega kraja Stanetinci v občini Gornja Radgona. Odločili smo se za nočno kopanje v bazenu. Jaz sem vanj skočil na glavo, v bazenu pa je bilo malo vode... Potem se ne spomnim ničesar več. Šele po treh dneh sem v bolnišnici nekako sestavil sliko, kaj se je sploh zgodilo. Po dveh dneh sem spoznal mamo, brata, ki sta me prišla obiskat..."

Uroš mi pripoveduje dogodek, ki je povsem spremenil njegovo življenje, kot bi govoril čisto o nečem drugem, o čisto vsakdanjem dogodku. Zmiguje z rameni, obraz mu preleti zategnjen nasmeh, v celoti pa daje vtis, da mi ne pripoveduje nič posebnega.

Sledile so operacije, razlaga Uroš... Poškodoval si je dve vratni vretenci, C1 in C5. Operacija prvega vretenca bi bila preveč tvegana in bi lahko povzročila še hujšo ohromitev, zato so jo zdravniki odsvetovali. Drugo vratno vretenca so mu sanirali s kostjo njegovega kolka. Še ena operacija pa ga čaka letos, in to prav na tem kolku, kjer naj bi prišlo do zdravniške napake.

Sledile so bolnišnice in zdravilišča... Sedem tednov v mariborski, nato sedem mesecev in pol v ljubljanski bolnišnici Soča, pozimi 1992 tri tedne v zdravilišču Laško in letos poleti štirinajst dni na morju z društvom za rehabilitacijo invalidov.

"Prve tri mesece sem bil zelo slab. Nisem mogel prav jesti in sedeti na invalidskem vozičku. Potem se mi je zdravstveno stanje izboljšalo. Zdaj pravzaprav stagnira, izboljšujem pa si fizično kondicijo, predvsem rok. Drugo pa je seveda psihično zdravje. Gotovo je takšna poškodba šok, pa vendar sem vse sprejel nekako normalno. Najbolj me je po nesreči potolklo to, da me je zapustila punca... Sicer pa pravim, da morajo tudi takšni ljudje živeti. Videl sem ljudi, ki so večji invalidi od mene, ki ne morejo ničesar početi sami, komaj govorijo. Jaz pa vendarle kar precej stvari počnem sam: jem, pijem, se oblečem,

sedem na voziček..."

Uroš se je zaposlil v našem premogovniku leta 1988, potem odšel na služenje vojaškega roka in se v februarju leta 1990 vrnil. Po poklicu je kvalificirani rudar in s tem poklicem si seveda sedaj ne more veliko pomagati. Kako se bo zaposlil, s čem se bo preživel?

"Dolgčas mi je. Malo se ukvarjam z žganjem slik na les. Pozanimal sem se za možnosti prekvalifikacije oziroma obiskovanja kakšne šole. Vendar je težava v tem, da sem doma daleč stran od središč, v katerih takšne šole so. Najbližji je Maribor, toda tam bi mi morali najeti stanovanje, dobiti nekoga, ki bi me negoval, to pa stane preveč. Sicer pa zaenkrat še nimam prave volje za prešolanje. Rad pa bi si prihodnje pomlad kupil avto, da bi bil še bolj samostojen. Toda tudi tu je problem denar. Posebej zavarovan nisem bil, tako da sem od zavarovalnice dobil le 3000 DEM odškodnine."

Uroš živi doma, pri starših. Imajo kmetijo z 10 hektari obdelovalne zemlje in piščančjo farmo. Ima še štiri brate, od katerih je eden že v službi, dva še hodita v šolo, eden pa je doma. V hiši so Uroševu spalnico uredili tako, da se lahko po njej čimbolj samostojno giblje, hiša pa je sploh brez stopnic. "Že ko smo jo gradili, smo naredili takšno - kot bi vedeli...", z nasmehom pove Uroš.

Pogovarjala sva se 29. oktobra, ko se je Uroš prišel uradno posloviti od svojih dotedanjih sodelavcev. Pripeljal ga je oče. Potem, ko ga je iz avtomobila prenesel na invalidski voziček in zapeljal v sindikalno sobo na preloški avtobusni postaji, je hitel pripravljati mize za pogostitev, Uroševi sodelavci pa niso skrivali veselja, da se spet vidijo. Objemali so ga, mu stiskali roko in ga spraševali, kako je. Videti je bilo, da

ga imajo radi, da so prijatelji. Radovedno so naju obstopili in prisluhnili Uroševi pripovedi.

"Če bi se še enkrat rodil, bi bil spet rudar. Naša pripravka številka je bila "elitna", zelo dobro smo se razumeli. Fantje so me obiskali v bolnišnici, bili so že pri nas doma. Kadarkoli sem imel kakšen opravke v Velenju, sem poklical vsaj enega izmed njih in malo pokramljal z njim. Upam, da bomo ostali prijatelji!"

Komaj so čakali, da sva z Urošem končala najin pogovor, in bili takoj za to, da se skupaj z njim slikajo. Voziček so z Urošem vred prenesli prek praga - za nas, ki

Uroš s svojimi sodelavci s pripravke številke 3

hodimo, skoraj zanemarljive velikosti - na plano. Potem sem jih pustila, da se končno sami pomenijo.

Uroševa zgodba pa mi vendarle še nekaj dni ni šla iz glave. Nisem si toliko postavljala vprašanj, kako bi takšno nesrečo sprejela jaz, temveč kako živimo in razmišljamo o življenju zdravi ljudje, pa tudi lažji invalidi, kot je Uroš. Katere vrednote imamo, kaj nam pomenijo prijatelji, dom, družina, delo, ki ga znamo opravljati, svoboda, ki nam jo nudi zdravje, fizična neodvisnost. Zakaj se toliko ženemo za tistim, česar nimamo, ne uživamo pa tega, kar imamo? In zakaj kar kmalu, ko želimo dobimo, to izgubi vrednost, pomen? Zakaj smo kar naprej nezadovoljni, jezavi, vsaka malenkost nas "vrže iz tira"? Velikokrat nas šele naša ali nesreča naših bližnjih opomni, da preveč hlastamo, hitimo.

Življenje je sestavljeno iz drobcev, drobnih dogodkov, spoznanj, izkušenj, srečanj z ljudmi, občutki, čustvi. Če jih znamo zaznati, obdržati v sebi in z njimi živeti vsak dan, nosimo v sebi kapital, ki nam bo olepšal življenje in nam pomagal prebroditi res hude življenjske preizkušnje.

CERTIFIKATI

Lastninsko preoblikovanje podjetij

(SKORAJ) VSE O CERTIFIKATIH

Kaj je lastninski certifikat?

Certifikat ni denar in ni vrednostni papir, izhaja iz Zakona o vrednostnih papirjih, ampak je premoženjska pravica državljana, da z njim pridobi ali kupi delnice in s tem sorazmerno sodeluje v lastninskem preoblikovanju podjetij. Certifikati so izdani na ime, niso prenosljivi, so pa dedni po dednem pravu. S certifikati, izdanimi na imena otrok oz. nepolnoletnih oseb, bodo razpolagali starši oz. njihovi skrbniki, v skladu s pravicami o upravljanju njihovega premoženja. Certifikat moramo uporabiti do začetka leta 1995.

Realizirali ga bomo z lastninsko nakaznico, ki je v prodaji na slovenskih poštah. V vrednosti certifikata ima vsak državljan Slovenije pri SDK odprt posebni račun. V podjetju, ki se bo lastninsko preoblikovalo in v katerega se bomo odločili "vložit" svojo pravico do lastninjenja, bodo evidentirali naš vložek in del ali celoto odšteli od skupne vrednosti certifikata. O vseh spremembah na našem računu nas bo SDK pisno obveščala.

Kaj se bo lastninilo?

V proces lastninjenja bo vključenih 2500 čistih družbenih podjetij, skupno z mešanimi pa jih bo 3300. Za 151 javnih podjetij, v katerih je 50% družbenega kapitala v Sloveniji, bo postopek drugačen.

Kam s certifikati?

Premoženjsko pravico v znesku, ki je naveden na vašem certifikatu, lahko uporabite za:

- pridobitev delnic ali deležev v podjetju, kjer ste zaposleni ali ste bili zaposleni, v okviru interne razdelitve delnic,
- pridobitev delnic pooblaščenih investicijskih družb,
- nakup delnic podjetij, ki se bodo lastninsko preoblikovala s prodajo delnic na prostem trgu,
- nakup delnic ali premoženja Republike Slovenije in podjetij v njeni lasti, ki bodo v prodaji na trgu (podrobnosti o tej prodaji še niso znane).

Kaj pa matično podjetje?

Certifikat lahko vložite v 20-odstotno interno razdelitev delnic podjetja od skupne vrednosti podjetja. Vložili ga bodo lahko tudi nekdanji zaposleni, upokojeanci in vaši družinski člani. Takšna odločitev pa ne prinaša nobenih posebnih koristi, na

primer zagotovitev delovnega mesta ali plače.

Certifikat v investicijskih družbah

Podrobnosti o teh družbah bodo določene kasneje. To bodo družbe v zasebni lasti, v lasti podjetij, bank, borznih in posredniških hiš. V investicijske družbe bodo vlagali certifikate za pridobitev delnic tisti posamezniki, ki se iz kakršnegakoli razloga ne bodo mogli odločiti za vložek, v katero od drugih ponujenih možnosti.

Delnice v prosti prodaji

Za certifikate bomo lahko kupili tudi delnice tistih podjetij, ki bodo v procesu lastninjenja javno prodajala svoje delnice. Od odločitve, za katero delnico se boste odločili, je odvisno, ali boste s tem pridobili ali izgubili.

Certifikat - delnica

Certifikat je enkratna pravica v postopku lastninjenja, ki jo bomo zamenjali za delnico ali jo z njim kupili. V rokah bomo imeli delnico, ki je vrednostni papir in predstavlja del kapitala podjetja. S tem bomo postali njegov solastnik. Delnice, ki jih doslej pri nas nismo dobro poznali, so lahko:

- Navadne delnice, ki jih bomo dobili pri interni razdelitvi in notranjem odkupu. Z njimi bomo imeli premoženjske pravice, saj bomo udeleženi pri sorazmernem deležu pri delitvi dividend iz dobička in upravljalne pravice, ko ena delnica predstavlja en glas v skupščini podjetja.
- Prednostne delnice, ki bodo v prosti prodaji in bomo z njimi imeli samo premoženjske pravice pri delitvi dividend dobička v višini sorazmernega deleža. Dividende se najprej izplačajo lastnikom prednostnih delnic. /Vir: Večer, B.Š./

"Predvsem pa brez panike!" bi rekel dobri vojak Švejk, državni sekretar za privatizacijo Anton Rop pa prav tako poudarja, da se nikamor ne mudi.

NALOŽBENO NAJZANIMIVEJŠA PODJETJA
(Raziskava Delo-Stik, konec septembra letos, vzorec 1510 oseb)

Petrol 18,7%; Rogaška Slatina 10,9%; Krka 10,3%; Zavarovalnica Triglav 7,1%; Lek 7,1%; Pivovarna Laško 5,5%; Mura 5,5%; Zavarovalnica Adriatic 4,7%; Gorenje 4,2%; Smelt 3,7%; Pivovarna Union 3,2%; Hit 2,3%; Mercator 1,8%; Revoz 1,8%;

MIT MED ODPADKI

Pod tem naslovom je bil v Večeru, ki je izšel 30. oktobra, po nemškem tedniku Der Spiegel povzet prispevek, ki govori o ekološki škodljivosti računalnikov.

Osební računalnik stoji zapuščen in nem, vendar na zaslonu divja virtualno življenje. Čez monitor letijo krilati pekači, čez zaslon vijugajo drobceni črvi, občasno izbruhne ognjenik. Polnilci premorov, ki naj bi kot "ščitniki zaslona" preprečevali vžigovanje znakov na monitorju PC, se zdaj širijo tako hitro kot virusna okužba. Z vidika ekologije so neprijetnost: zaslon PC, za katerim trenutno nihče ne dela, je po mnenju strokovnjakov treba povsem izklopiti, kajti vključenost požira neznansko energijo.

Toda domnevno tako okolju prijazna tehnologija osebnih računalnikov ni občutno povečala le porabe elektrike, marveč tudi porabo papirja. Minulo pomlad, okoli 15 let po prihodu prvih osebnih računalnikov v pisarne, so izvedenci na strokovnih posvetovanjih v Švici in ZDA izvedli ekološko vmesno bilanco. Njihova ugotovitev, podprta s številnimi raziskavami: osebni računalniki ter tiskalniki in druge priključene periferne naprave okolje že bolj obremenjujejo kot na primer kopirni stroji ali telefaksi.

Ekolog washingtonskega Worldwatch Instituta je opozoril, da 50 milijonov uporabnikov osebnih računalnikov v ZDA že zdaj s svojimi napravami porabi toliko elektrike, kot je v letu dni proizvede 3,5 jedrske elektrarne. Študija ameriške agencije za okolje pa je pokazala, da PC požro pet odstotkov elektrike, ki jo v ZDA porabijo v industriji. Do konca desetletja naj bi se ta številka podvojila.

Zasuk trenda si izvedenci obetajo od bodoče generacije energetske varčnih ekoloških računalnikov in tiskalnikov. Tako imenovane zelene računalnike, ki se denimo odlikujejo s čipno vodenim power management, so na letošnjem sejmu CeBIT predstavile firme IBM, ICL in Siemens-Nixdorf. Podjetja Nokia, Philips in Eizo pa ponujajo svoje najnovejše zaslone za PC z vgrajeno odklopno avtomatiko, ki monitor med daljšimi delovnimi premori preklopi na stanje dremeža, ko naprava varčuje z elektriko.

Poraba elektrike pri osebnih računalnikih v vatih

logične in spominske sestavine	25,5 do 90
zaslon	30 do 70
napajalnik	15 do 45
tiskalnik	30 do 50*
trdi disk	10 do 15
ventilator	2
disketna enota	0,1 do 0,3
skupaj	112,6 do 272,3

* = Pripravljenost za obratovanje

IZ TUJINE

(Iz angleške revije City & Bussiness - povzel in komentiral Marijan Lipičnik)

PART-TIME NA POHODU

Delati v nepopolni (part-time) zaposlitvi postaja vse bolj običajno med ljudmi s poklici višjega statusa v Veliki Britaniji in tudi namere teh, ki že delajo tri-štiridnevni delovni teden, priložnostna dela ali pa imajo fleksibilne pogodbene obveze, se občutno spreminjajo.

Še pred približno dvema letoma je lahko "delno zaposleni" imel občutek: "Zahvaljujoč temu kar storim, če grem ven in se sprehodim, lahko govorijo o meni, da sem le "part-time" delavec in zategadelj pač nevreden zaupanja."

Dandanes pa je že splošno priznano, da manj ur dela ne pomeni tudi manjših obveznosti. V resnici je ta preskok v mišljenju izreden. Poročilo Inštituta za študij dela v Londonu odkriva, da uslužbenci, ki delajo v "družinsko prijaznih" urah (recimo part-time), postanejo učinkovitejši, polni elana in se jim lahko več zaupa kakor njihovim polno zaposlenim sodelavcem. Na ta način bi z delnimi zaposlitvami precej pridobili obe strani, zaposleni in delodajalci.

Po podatkih Ministrstva za delo ima V. Britanija 6.776.958 delno zaposlenih, part-time delavcev ali 28 odstotkov celotnega števila delovne sile. 77 % od teh je žensk, a je povsem jasno, da bi tudi moške želeli delati podobno. Med ženami je kar 41 % vseh zaposlenih v part-time aranžmajih delovnega časa, iz česar je več kot razvidno, da si ne želijo preveč polnih zaposlitev.

Pred kratkim je Gallupova raziskava ugotovila za naročnika, časopis The Daily Telegraph, da bi si vsak tretji Britanec želel skrajšanja svojega delovnega urnika in prav tako skoraj tretjina bi se strinjala s tem, četudi bi s tem proporcionalno zaslužili toliko manj. Ko so bili povprašani, čemu tako razmišljajo, si jih je večina zaželela posvetiti več svojega časa svojim drugim strastem in hobijem ali pa bi si želeli več prijetnih uric prebiti s svojimi družinami.

Raziskava, ki jo je izvajalo Ministrstvo za zaposlovanje, je odkrila, da bi morali marsikatero izmed predpostavk o delovnem času in o organizaciji dela samega znova temeljito preveriti. Vse preveč poklicev višjega statusa se opredeljuje kot neprimerno za delni čas, kot primeri so navedena vodstvena in dela nadzorno-

inšpekcijske narave.

"Ko tako razmišljamo o njih," navaja Pam Johnson, personalni šef pri British Gas korporaciji, "mnogi poklici z nadzornimi nalogami in odgovornostmi dejansko res ne zahtevajo konstantnega, celostnega, časovnega pokritja. Vodje (direktorji) pogosto potrošijo večino svojega delovnika izven pisarne oziroma ožjega delovnega območja, ko obiskujejo svoje kliente ali poslovne partnerje, ob pregledu delovnega področja, podružnic in delovnih izpostav."

Seveda to vključuje tudi povsem nov, drugačen pristop k načinu opravljanja dolžnosti. Zaposleni niso zato, da ti mine čas, temveč zato, da bi napravil nek učinek. Vsekakor mora biti delavec mnogo bolj samoorganiziran in mora veliko bolj skrbno načrtovati in izkoriščati svoj omejeni čas. Naloge in odgovornosti delno zaposlenih so namreč ravno takšne, kot so zadolžitve polno zaposlenih.

Zadnje spremembe "Kolektivnih pogodb" in "Zakona o pravicah pri zaposlovanju" dajejo delno zaposlenim povsem enake statusne pravice kakor polno zaposlenim delavcem, še posebej na dveh področjih, kjer so bile poprej razlike:

- čas pridobitve pravice na pritožbo zoper nepošteno odpustitev je enoten, dve leti (prej se je lahko delno zaposleni pritožil šele po petih letih dela);

- (t.i. kvalifikacijski) čas pridobitve pravice na materinstvo je povsem odpravljen.

Novi zakon prav tako nudi delno zaposlenim pravico sklepanja pogodb z delodajalci, vključuje izhodiščne plače, plačilo bolniške, pokojninske pravice in ugodnosti ter regres za dopust. (Te pravice gredo v splošnem nepopolno zaposlenim, ki delajo minimalno vsaj osem ur v tednu.)

Najvažnejši razlog, da so tudi delodajalci tako darežljivi do najemanja delno zaposlenih, je v tem, ker želijo pritegniti ali obdržati dobre strokovnjake, toliko bolj, če to zadeva ženske, ki so seveda afektirane in zelo obremenjene z domačimi opravili. (Mar ne bi bilo škoda izgubiti dobre strokovnjakinje, ki je povrh vsega še dobra mati?)

Družba predvideva, da bi v primeru, ko jim ostaja na voljo več prostih, odprtih zaposlitev, morale biti vsakokrat posebej

dokazano, da je delna zaposlitev neprimerna, preden bi bil iskalec nepopolne zaposlitve odslovljen. Tako nastajajo nadaljnje možnosti pri vseh tistih podjetjih, kjer že ponavadi menijo, da mora biti primarno dokazano, da je delo primerno, kar je težje dokazljivo in ne nasprotno, da je neprikladno za delno zaposlitev.

Jim Hillage, z Inštituta za študij delovne sile na Sussex univerzi, deli delodajalce v dve kategoriji po njihovem prepričanju: "Imamo prvo skupino, ki smatra delno zaposlitev za napredno strategijo, občuti njene dejanske koristi ter jo rada uporablja. Drugi imajo oportunističen pristop in se strinjajo z delnimi zaposlitvami le v primerih, če jih hoče sicer zapustiti visoko cenjen strokovnjak."

In nadaljuje: "V poznih osemdesetih letih se je gledalo na delni čas v luči blagostanja in kot nekakšno postopno upokojevanje, toda zadnje čase vse več delodajalcev s pridom uporablja to možnost v običajni poslovni praksi kot nekaj izredno koristnega. V recesiji, ki ne odjenja, imamo zaposlitvene težave in delodajalci so jasno uvideli, da se s skoncentriranjem samo na polni delovni čas (predvsem moških) brez potrebe odrekujejo dodatni možnosti kreiranja delovnega časa, s tem pa tudi sposobnim, ključnim ljudem, večinoma ženskemu osebju."

Vse več takšnih zaposlitev nastaja na področjih, kot so: zdravstveni servis, računovodstvo, sodstvo in sploh med poslovneži vseh tipov. Hillage odkriva, da do odpora zoper bolj fleksibilno zastavljeno delovno razporeditev prihaja v upravah in v posameznih kadrovsko-personalnih službah, kjer je novi sistem potrebno osmisliti in organizacijsko podpreti vzlic "nenormalnih" komunikacij in potrebnega nadziranja, zaradi drugačnih plačilnih ciklusov, organiziranja dopustov, urejanja pokojninskih zadev in podobnega.

Toda, kakor pravi propagandist, organizacijski stroški in težave le ne morejo odtehtati prednosti, ki se odpirajo z novim razmišljanjem o delovnem času kot svobodni kreaciji, o privabljanju najboljših strokovnjakov s tržišča s takšnimi atraktivnimi možnostmi, o problemu fiktivne prezaposelnosti in o boljših možnostih preskrbe in povpraševanja na trgu delovne sile. (Morda bodo države EGS in ostale razvite države veliko strukturno nezaposlenost reševale že po tej novi formuli!)

IZ TUJINE

Povzetki iz revije World Mining Equipment 3/93

POSKUSI HIDRAVLIČNEGA TRANSPORTA ELEKTRO-FILTRSKEGA PEPELA IZ TE "VALES POINT" NA ODLAGALIŠČE PEPELA

Nadaljevanje iz prejšnje številke

EKONOMSKI VIDIKI TER VIDIKI VAROVANJA OKOLJA

Pepel, ki nastaja kot produkt izgorevanja premoga v TE, transportirajo na deponijo po zaprtem ali odprtem sistemu. Voda, ki se izceja iz deponije, se bodisi vrača v okolje ali se reciklira. Novozgrajeni TE Ering in Bayswater imata obe sistem odlaganja pepela na deponijo z recikliranjem izcedne vode.

Razpravo o možnostih odlaganja pepela iz TE Central Electricity Generating Board v Midlands Regions sta podala Wright in Brown (11). V njej opozarjata na probleme v zvezi s kvaliteto vode iz reciklažnega sistema. Prisotnost raztopljivih materialov v vodi je botrovala izvedbi klasifikacije cevi ter ostalih komponent kot tudi poškodb konkretnih struktur.

Povratno cev za vodo, ki vodi od deponije k TE Bayswater, je treba kemično čistiti, da bi preprečili nabiranje vodnega kamna v cevi. Pogostost čiščenja je opredeljena z odlomkom. Izcedna voda iz deponije pepela TE Liddell odteka v bližnje jezero. Vodo tega jezera večkrat kemično obdelajo, da je primerna za uporabo v hladilnem sistemu TE.

Obstoječi načini odlaganja pepela iz TE zahtevajo velike površine za deponiranje pepela. Vsak izpust izcedne vode iz deponije pepela v okoliške vode lahko negativno vpliva na občutljiv ekosistem. Obratovanje in vzdrževanje tako odprtih, kot tudi recikliranih odlagalnih sistemov, pa je drago. Tudi alternativne rešitve kot npr. transport suhega pepela s kamioni ali transporterji z gumijastim trakom so v ekonomskem smislu nerentabilne.

Bistvena prednost sistema za hidravlični transport goste pepelne mase je v zmanjšanju količine tehnološke vode kot medija za prenos pepela, kot tudi v zmanjšanju količine izcedne vode iz deponije. Za boljše ponazoritev je naveden naslednji primer: pri transportu ene tone pepela s koncentracijo $C_w = 10\%$ nastane 10 ton transportnega materiala; pri $C_w = 60\%$ pa je transportnega materiala komaj 1,67 ton.

Številčne relacije med spremenljivkami in različnimi vrednostmi C_w kažejo, da vrednost $C_w = 60\%$ odgovarja vrednosti $C_v = 42\%$. Volumen frakcije vode, ki se izceja iz deponije pepela, znaša za isti primer 25%. Količina vode, potrebne za transport pepela pri razmerju $C_w = 60\%$, znaša le 17% količine vode kot v primeru, če je $C_w 20\%$.

Hidravlični sistem za transport goste pepelne mase je tako v najmanj dveh pogledih boljši od ostalih. Je ekonomičen in prijazen do okolja.

OPREMA ZA MEŠANJE GOSTE PEPELNE MASE

Eden od sistemov za transport goste pepelne mase je Dense phase ash slurry plant - DPAS, ki ob visokih odstotkih C_w pri stabilnem delovanju že obratuje pri TE Vales Point.

Pri DPAS sistemu se EF pepel dozira iz 44 tonskega silosa, napolnjenega s svežim EF pepelom iz blokov 5 in 6 tamkajšnje TE. Omogoča tudi doziranje EF pepela neposredno iz TE. Transportni sistem za EF pepel ima kapaciteto okoli 45 t/h.

EF pepel nato potuje iz silosa v mešalec. Mešalec sestoji iz dozirne cevi, vstopnega lijaka, merilca pretoka pepela in rotacijskega dozatorja. DPAS je skonstruiran tako, da je po potrebi možno dodajati v pepelno mešanico tudi kotlovni pepel. Postrojenje za doziranje kotlovnega pepela sestoji iz dozirnega lijaka, vedričnega elevatorja, silosa, rotacijskega dozatorja, vijaknega transporterja in merilca pretoka pepela. Obe postrojenji dozirata pepel neposredno v mešalec. Izstopni del mešalca je spojen s črpalno napravo, ta pa s svojim izstopnim delom z jeklenim cevovodom.

V skladu s pričakovanji, kot navaja Verkerk (10), je možno v gosto pepelno zmes - $C_w = 60\%$ - primestati le manjši del kotlovnega pepela, max. do cca 10%, in transportirati nastalo zmes z le manjšim dodajanjem pogonske energije. Voda za mešanje s pepelom je na voljo pod tlakom 700 kPa. Dotekanje vode v mešalec nadzira poseben kontrolni ventil. Izstopni del DPAS sistema je priključen na cevovod dolžine $l=1737$ m in premera $\varnothing=150$ mm.

Mešalec

Mešalec je skupaj s črpalno napravo združen v skupno integralno enoto. Mešalec je BHS, horizontalni, z dvema posodama, opremljen s števcem vrtljajev, model LFE 520 x 2600, s kapaciteto mešanja $50 \text{ m}^3/\text{h}$. Mešalni posodi poganja trifazni 415 voltni elektromotor z močjo 18,6 kW in zagotavlja mešalcu prek reduktorja 100 obratov na minuto. Vsaka mešalna posoda ima po 14 parov mešalnih grebljic, ki so montirane tako, da je vsak par grebljic nameščen nasproti sosednjemu in naslednji par pod kotom 90° proti prejšnjemu paru. Taka geometrija grebljic omogoča, da se pepelna masa pomika vedno proti izstopnemu delu mešalca. Ta je direktno spojen s sesalnim delom črpalke "Putzmeister". Voda brizga v mešalne posode iz dveh dovodov skozi 24 pršilnih šob, nameščenih na zgornjem delu posod, s skupno kapaciteto 42 ton/h. Druga možnost dovajanja vode neposredno v mešalec pa je predvidena prek "by pass" ventila. V tem primeru je max. pretok vode 50 t/h. Pepelne mase voda ne oprši, temveč jo poplakne.

Črpalna naprava "Putzmeister"

Sestavljena je iz vodoravno ležeče batne črpalke s po dvema cilindroma, model KOS 1460, in elektrohidravličnega pogona. To je standardna naprava s teoretično kapaciteto 35 t/h pri tlaku 9 MPa. Črpalna naprava nima sesalnih in izpušnih ventilov, temveč je izstop iz obeh cilindrov urejen prek hidravlično krmiljenega "S" kanala. Premer batov je $\varnothing=200$ mm, hod pa 1400 mm. Čas hoda bata je 4,5 sekunde, kar teoretično ustreza kapaciteti 35 t/h. V letu 1991, so obstoječe bate nadomestili z večjimi premera $\varnothing=230$ mm, ter na ta način dosegli kapaciteto $46 \text{ m}^3/\text{h}$.

Krmiljenje hidravličnih cilindrov je hidravlično nadzorovano s pilotnimi ventili. Enaki ventili se uporabljajo pri naslednjem krmiljenju "S" kanala. Oljni sistem sestoji iz brizgajoče delujoče hidravlične črpalke in "S" kanala. Črpalno napravo poganja 415 voltni trifazni 75 kW elektromotor. Glavna oljna črpalka deluje po principu zaprtega krožnega toka. Izstop iz črpalne naprave se spreminja od nič do max. pretoka pri max. hitrosti 13,3 gibov/min.

Dalje prihodnjič

ŠPORT IN REKREACIJA

ROKOMET

Rudniško tekmovalje v rokometu se je začelo v torek, 28. septembra, in se zak-

"Pristali smo na nehvaležnem 4. mestu..."

KEGLJANJE

V sredo in četrtek, 3. in 4. novembra, je bilo na kegljišču TE Šoštanj rudniško tekmovalje v kegljanju za posameznike in ekipe. Udeležilo se ga je 37 posameznikov in 11 ekip, samo moških, kajti naše sodelavke za to športno panogo niso navdušene.

REZULTATI:

moški - 1. Franc Kramer, HTZ, 427 podrtih kegljev, 2. Djordje Tomič, HTZ, 422, (148 čiščenje), 3. Džemal Glavič, Zračenje, 422, (133 čiščenje), 4. Valter Golob, Jamske gradnje, 415, 5. Pavle Petrovič, Jama Preloge, 414, 6. Branko Junačko, Priprave, 403, 7. Milan Matič, Jama Pesje, 389, 8. Boris Žibret, J. mehanizacija, 387, 9. Vejsil Fatič, Priprave, 386, 10. Mujo Nuhanović, Jama Škale, 385

ekipe - 1. HTZ, 1533 podrtih kegljev, 2. Priprave, 1507, 3. Zračenje, 1465, 4. Jamska mehanizacija, 1433, 5. Klasirnica, 1426, 6. Jama Preloge, 1333, 7. Praktično izobraževanje, 1237, 8. Jama Pesje, 1131, 9. Jama Škale, 1059, 10. Jamske gradnje, 415, 11. Jamski transport, 289 *dj*

ZAHVALA

Ob smrti moje mame se iskreno zahvaljujem sindikatu obrata HTZ ter sodelavkam in sodelavcem za darovano cvetje in sveče.

Branko Ledinek

ljučilo v torek, 9. novembra. Igre so se odvijale v telovadnici osnovne šole Šalek. V prvi ligi je igralo 8 ekip.

Iz prve lige je izpadla ekipa Jame Pesje, prihodnje leto pa bo med prvoligaškimi ekipami igrala ekipa HTZ.

LESTVICA UVRSITEV:

1. Klasirnica, 2. Jamska mehan., 3. Jamski transport, 4. Skupne službe, 5. Zračenje, 6. Priprave, 7. J. Preloge, 8. J. Pesje, 9. HTZ, 10. J. Škale

dj

STRELJANJE Z ZRAČNO PUŠKO

Na strelišču strelske družine Mrož Velenje je bilo v četrtek, 18. novembra, rudniško prvenstvo v streljanju z zračno puško za posameznike, posameznice in ekipe.

REZULTATI

moški - 1. Aleksander Trupej, Skupne službe, 169 krogov, 2. Dušan Perhač, Skupne službe, 166, 3. Milan Plohl, Praktično izobraževanje, 159, 4. Jože Detlbach, Jama Pesje, 152, 5. Marko Bauman, Priprave, 150

ženske - 1. Darja Kelher, HTZ, 166 krogov, 2. Štefka Lesjak, Skupne službe, 118, 3. Diana Janežič, Skupne službe, 116

ekipe - 1. Skupne službe 583 krogov, 2. Jama Pesje 567, 3. Klasirnica 551, 4. Jamska mehanizacija 544, 5. Priprave 528, 6. Praktično izobraževanje 482, 7. Jama Škale 434, 8. HTZ 404

ŠAHOVSKO SREČANJE

Šahisti Gorenja in RLV se že dvaindvajset let srečujejo in pomerijo v kraljevski igri v počastitev velenjskega občinskega praznika. Letos so si za srečanje izbrali torek, 26. oktobra, in gostišče Korošec. Gostitelji so bili tokrat Gorenjevi šahisti, zmago pa so - kot že nekaj let zapored - odnesli rudniški šahisti; gostitelje so premagali z rezultatom 127:73.

Najuspešnejši rudniški šahisti so bili Boris Brešar s 16. točkami, Srečko Milovanovič s 15,5 točke in Bojan Pečečnik s 14. točkami. Med šahisti Gorenja pa so največ točk nabrali Milan Goršek - 17,5 točk -, Robert Podlipnik in Miodrag Djordjevič po 9 točk.

1. DRŽAVNO PRVENSTVO V REKREACIJSKI ODBOJKI ZA ŽENSKE

V nedeljo dopoldan, 14. novembra, je v velenjski Rdeči dvorani potekalo prvo državno prvenstvo v rekreacijski odbojki za ženske. Poleg odbojkaric RLV so se prvenstva udeležile še ekipe TE Šoštanj, ESO Velenje, Kamen iz Celja, DU s Polzele in Špelce iz Ljubljane.

Ekipe so igrale najprej vsaka z vsako, nato pa so se najboljše pomerile še v polfinalu in finalu. V tekmi za tretje mesto so bile igralke iz Ljubljane boljše od igralke TE Šoštanj. V finalnem dvoboju pa so igralke ekipe Kamen premagale odbojkarice ESA in tako osvojile pokal. Vrstni red je torej bil: Kamen Celje, ESO Velenje, Špelce Ljubljana, TE Šoštanj, RLV in DU Polzela.

Rudniške odbojkarice trenira od nedavnega Matjaž Lihtineker. Povedal je, da potekajo treningi v telovadnici osnovne šole v Šaleku, udeležuje pa se jih od 10 do 14 igralk. Na omenjenem državnem prvenstvu so imele malo smole in malo premalo športne sreče. Igralke ekipe RLV si predvsem želijo več turnirjev in tekem. Njihova sponzorja sta RLV in Night club Duo iz Šentilja, za njuno pomoč pa se jima Matjaž lepo zahvaljuje. Igralke si želijo, da bo organiziran novoletni turnir in nasploh še kakšen turnir, da si bodo pridobile čim več izkušenj. *dk*

VELIK USPEH RUDARJEVIH MLADINCEV

Kljub težavam mladincev NK Rudar v prvenstvu so se ti dobro odrezali v pokalnem tekmovalju na področju Medobčinske nogometne zveze Celje.

Brez večjih težav so osvojili prvo mesto in s tem pokal. S tem uspehom so se uvrstili med osem najboljših mladinskih ekip v državi. Z nasprotniki so do finala igrali takole: Rudar:Dravinja 4:1, Papimičar:Rudar 0:6, Rudar:Hrastnik 5:1.

Ker se po novih pravilih Nogometne zveze Slovenije odigrata dve finalni tekmi, so doma najprej premagali mladince Ere Šmartno ob Paki s 4:1, v povratni tekmi v Šmartnem ob Paki pa so bili prav tako boljši in zmagali s 4:0. Strelci so bili: dvakrat Kovačič, po enkrat pa Mujanovič in Mešanovič.

Čestitke in pohvale zaslužijo člani mladinske ekipe, njihov trener Petar Buškovič in tehnični vodja Karlo Zlodej. *dk*

ODŠLI SO V POKOJ

Ilija LAMEŠIĆ,

upokojen 21. oktobra

Rodil se je 17. avgusta 1945 v Gomiji Obodnici pri Tuzli, BiH. Poročen z Ano, rojeno Mrkonjić.

Od 22. marca 1974 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot polkvalificirani kopač v Jami vzhod, leta 1975 pa je bil premeščen v Priprave, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1976 je opravil izpit za kvalificiranega rudarja in leta 1983 za kombajnista.

Edvard FARTEK,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 15. aprila 1945 v Novi Bukovici pri Virovitici, Hrvaška. Poročen z Nevenko, rojeno Zajc.

Od 1. februarja 1973 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot nekvalificirani delavec v Jami vzhod. Leta 1974 je bil premeščen v Jamsko mehanizacijo, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1975 je opravil izpit za polkvalificiranega in leta 1978 za kvalificiranega električarja.

Franc VIŠNJAR,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 21. januarja 1934 v Breznu pri Celju. Poročen z Justino, rojeno Rednak.

Od 18. decembra 1961 je neprekinjeno delal v RLV, s prekinitvijo zaradi služenja vojaškega roka pa že od leta 1958. Leta 1961 se je zaposlil kot nekvalificirani delavec v zunanjem lesnem obratu. Leta 1968 je bil premeščen v Jamo vzhod, kmalu nato pa v Zunanji obrat. Od leta 1991 je delal v PLP, kjer se je tudi upokojil.

Leta 1967 je opravil izpit za kvalificiranega cirkularista.

Nagrajen za 20 let neprekinjenega dela v RLV.

Stane KAVNIK,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 13. februarja 1945 v Topolšici. Poročen s Štefanijo, rojeno Srša.

Od 1. julija 1969 je neprekinjeno delal v RLV, prej pa že v letih 1962-63 in 1964-65.

Leta 1969 se je zaposlil kot nekvalificirani kopač v Jami vzhod. Bil je večkrat premeščen, nazadnje leta 1990 v jamo Preloge, kjer se je tudi upokojil.

Leta 1972 je opravil izpit za polkvalificiranega in leta 1973 za kvalificiranega kopača.

Nagrajen za 20 let neprekinjenega dela v RLV.

Franc KNEZ,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 25. maja 1943 na Ptuj. Poročen z Ido, rojeno Kurnik.

Od 8. maja 1972 je neprekinjeno delal v RLV, prej pa že v letih 1962-63. Leta 1972 se je zaposlil kot strojni delovodja v Elektro-strojni opremi. Leta 1975 je bil premeščen v Klasirnico, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1962 je opravil izpit za strojnega ključavničarja.

Sodeloval je v udarniških akcijah za ureditev Velenja in okolice. Bil je dejaven v tamburaškem zboru v Velenju.

Nagrajen za 20 let neprekinjenega dela v RLV.

Ivan BUDŽINSKI,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 11. junija 1946 v Grižičih pri Slavovskem Brodu, Hrvaška. Poročen z Zofijo, rojeno Kotnik.

Od 28. februarja 1969 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot nekvalificirani kopač v Jami zahod. Leta 1975 je bil premeščen v Jamsko mehanizacijo, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1973 je opravil izpit za polkvalificiranega ključavničarja.

Sodeloval je v udarniških delovnih akcijah.

Nagrajen za 20 let neprekinjenega dela v RLV.

Mirko VODUŠEK,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 28. julija 1946 v Janškovem selu pri Žalcu. Poročen s Slavko, rojeno Pečečnik.

Od 9. septembra 1966 je neprekinjeno delal v RLV, prej pa še v letih 1964-65. Leta 1966 se je zaposlil kot kvalificirani električar v Jami vzhod. Leta 1973 je bil premeščen v Klasirnico, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1969 je opravil dopolnilni izpit za kvalificiranega električarja v metanskih jamah, leta 1972 izpit za delovodjo elektro stroke

in leta 1975 strokovni izpit.

Nagrajen za 20 let neprekinjenega dela v RLV.

Ivan CVIKL,

upokojen 31. oktobra

Rodil se je 20. maja 1937 v Pirešici. Poročen z Ano Marijo, rojeno Jovan.

Od 20. junija 1960 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot nekvalificirani delavec v zunanjem obratu. Leta 1991 je bil najprej premeščen v PLP, nato pa v HTZ, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1967 je opravil izpit za kvalificiranega gaterista.

Nagrajen za 20 let neprekinjenega dela v RLV.

Josip LINDNER,

upokojen 10. novembra

Rodil se je 1. januarja 1949 v Rogatcu pri Šmarjah pri Jelšah.

Od 19. septembra 1969 je neprekinjeno delal v RLV, prej pa že v letih 1967-68. Leta 1969 se je zaposlil kot kvalificirani kopač v Jami vzhod. Bil je večkrat premeščen, nazadnje leta 1979 v Kopalnico (zdaj obrat HTZ), kjer je delal do upokojitve.

Bil je dejaven v samoupravnih organih in v udarniških delovnih akcijah.

V spomin!

Dne 16. novembra letos je v bolnišnici v Celju za posledicami težke in neozdravljive bolezni umrl Franc Novinšek, kvalificirani električar, delavec obrata Jamska mehanizacija.

Že dalj časa je ohehal in se boril z zahrbtno boleznijo, a ta je bila močnejša od njegove volje do življenja. Franceva smrt je boleče odjeknila med njegovimi sodelavci, saj je bil zaradi svoje pridnosti in tovarištva med njimi priljubljen.

Franc Novinšek se je rodil 18. maja 1947 v Paki, na kmetiji svojih staršev, na obronkih Paškega Kozjaka. Osnovno šolo je obiskoval v Paki, mladost pa je preživel na domači kmetiji. Še zelo mlad se je januarja 1978 zaposlil v RLV pri jamski mehanizaciji. Ob delu je opravil izpit za kvalificiranega električarja.

Še leto dni bi delal, potem pa bi Franc lahko odšel v zaslužni pokoj. Vendar je bolezen hotela, da smo ga 18. novembra na pokopališču v Podkrajju pospremili na njegovi zadnji poti. Zapustil je ženo in dva otroke.

Ohranili ga bomo v lepem spominu.

JAMARSTVO

NADALJNJE RAZISKAVE SISTEMA "MOLIČKA PEČ"

Jamski sistem Molička peč je od lanskega leta dalje največja jama na Štajerskem. Dolga je 2308 m, globoka pa 682 m. Na najnižji točki jame je ožina, za katero se vidi nadaljevanje. Z nadaljnjimi raziskavami utegne postati celo ena večjih jam v Sloveniji, že sedaj pa se s svojo globino uvršča med prvih deset najglobljih jam v državi. Zato je razumljivo, da jamarji kot tudi drugi raziskovalci v zadnjem času usmerjamo največjo pozornost prav v to jamo. Na vsaki raziskovalni akciji se porajajo nova vprašanja, na katera skušamo jamarji sami ali v sodelovanju z raznimi strokovnimi institucijami najti ustrezne odgovore.

Jamarji iz Topolšice in Velenja, ki ta sistem raziskujemo, smo opravili doslej že številne meritve in raziskave, več kot v katerikoli jami doslej, mnogo pa jih še čaka na realizacijo. Sistem Molička peč namreč predstavlja svojstven tandem dveh globokih brezen ne samo po tem, da se ti brezni na globini 618 m združita, temveč tudi s stališča hidroloških in meteoroloških značilnosti. Že pri prvih raziskavah Zadnikovega brezna v letu 1991 so jamarje presenetile velike količine snega in ledu, na katere smo naleteli na več nivojih brezna. Na koti -100 m je npr. debelina snega in ledu znašala čez 6 metrov. Najgloblje pa smo v breznu opazili sneg in led na koti -275 m, t.j. na eni izmedolic v spodnjem delu 210 m globokega prepada imenovanega Adrenalin. Zaradi ogromnih količin snežnih in ledenih sedimentov se je tudi temperatura zraka v jami gibala vedno med 0,5 in 3 stopinje Celzija, kar je bilo dognano z meritvami. Zanimivo pa je zlasti to, da v sosednji Ledeni devici, katere vhod je oddaljen od vhoda v Zadnikovo brezno le slabih 200 m, snega in ledu sploh nismo zasledili.

Izjemno suhi zimi v letih 1991/92 in 1992/93 sta verjetno vplivali na občutno stanjšanje količine snega in ledu v Zadnikovem breznu. Na že omenjeni koti -100 m je bil 23. septembra letos izmerjen nivo snega in ledu kar 6,5 m nižje kot 26. oktobra leta 1991. Sneg in led je v precejšnji meri pobralo tudi na drugih lokacijah, npr. na koti -140 m, -170 m in -275 m. Zato je tudi temperatura zraka v breznu nekoliko porasla.

Posledica taljenja snega in ledu je bolj ali manj stalen pretok vode, ki znaša okoli 10 l/min. Tej količini je treba prišteti še vodo, ki s pronicanjem ali kako drugače izhaja iz razpok v kamnini. Na globini nad 620 m

pretok vode zaradi pritoka iz Ledene device še naraste in znaša na sedanjem dnu jame cca 60 l/min, oziroma 1 l/s. Ta podatek seveda velja za normalne vremenske pogoje oziroma za obdobja z manj padavinami. Če pa je padavin na površju nadpovprečno mnogo, kot je to denimo bilo letošnjo jesen, pa se v odvisnosti od teh ustrezno poveča tudi pretočna količina vode v breznu.

Voda v Ledeni devici predstavlja resnejši problem šele v globinah med 150 in 300 metri. V teh globinah je pet slapov, ki ob večjem deževju predstavljajo resno oviro. V globini 390 m je studenček, kjer se pretaka okoli liter vode na minuto in po opazovanjih se količina zaradi padavin ne povečuje ali zmanjšuje.

Ob takšni količini vode se človek najprej vpraša, kje vsa ta voda potuje in v katerih izvirih nižje v dolini potem priteče zopet na dan. Odgovor na takšno vprašanje je mogoče dobiti pravzaprav le na en način. To je z barvanjem vode. Jamarji sami takšnih raziskav ne izvajamo, saj za to nismo dovolj strokovno usposobljeni. Naključje je hotelo, da so strokovnjaki GZL ravno v tistem času izvajali na območju Veže barvanja vodnih tokov, in sicer v okviru raziskav zaledja pomembnejših vodnih virov v Savinjski dolini. Raziskave je vodil mag. Dušan Novak. Ker bi barvanje v enem od brezen na Veži poleg drugih točk dalo zelo pomembne podatke o podzemnem pretakanju vode, smo se jamarji z mag. Novakom dogovorili, da obarvamo vodo v enem izmed brezen na Veži (Veža je kraška planota nad Lučami). Izbrali smo Zadnikovo brezno, v katerem sta dva člana jamarskega kluba Topolšica 23. septembra obarvala vodni tok na globini 140 m. Topolška jamarja sta s petimi kilogrami barve Rodamin, ki zdravju ni škodljiva, obarvala vodo, ki priteka izpod ledene gmote z izdatnostjo cca 3 l/min.

Obarvanje vode v možnih izvirih je spremljala posebna služba Geološkega zavoda Ljubljana. Po analizi odvzetih vzorcev je bilo ugotovljeno, da se voda z območja Moličke peči izteka v izvirih nad Lučami, višji deli masiva pa verjetno napajajo tudi območje, iz katerega se oskrbuje z vodo naselje Luče (Stoglerjev izvir).

Nadaljnje raziskave se kljub problemom zaradi ožine na koti -682 m izvajajo po načrtu, žal pa jamarje pri tem močno ovira

V jami

izjemno slabo, deževno vreme, ki traja že od septembra naprej. Dež namreč zaradi velike propustnosti apnenca hitro pronica v globino, zato potem še enkrat "dežuje" v jami, kar ustvarja nadležno vlago. Glavni cilj raziskav je doseči čim večjo globino, kar je z ozirom na potencialno globino, ki v tem delu Alpskega sveta znaša čez 1000 metrov, možno. Obstaja pa tudi možnost povezave v obstoječi jamski sistem še katero izmed sosednjih jam, pri tem imamo jamarji v mislih 448 m globoko brezno 1-51. Vsekakor bo treba na Molički peči kot tudi na sosednjih pobočjih (Poljšak, Križevnik, Poljske device) opraviti še veliko raziskovalnega dela, ki ga nameravamo jamarji obeh klubov v naslednjem obdobju izvajati združeno. K sodelovanju pa želimo povabiti tudi druga društva.

Z odkritjem sistema Molička peč smo jamarji naposled dokazali, da se tudi v Kamniških in Savinjskih Alpah nahajajo zanimivi kraški pojavi in da z ozirom na njihovo slabo raziskanost čaka raziskovalce podzemnega sveta v tem delu Slovenije še mnogo zanimivih odkritij.

Slavko Hostnik